

't inschrien

elfde jaargang nr. 2, april 1979 kwartaaluitgave



Een Inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard.

Kopij inzenden aan:

G.J.B. Gorel, Laaressingel 19, Enschede – redactie-secretaris.
telef. 053 - 35 77 79

Redactie: J.J.H. Meijer, Olde Meulenweg 2, Hengelo, tel. 05400 - 12851, eind-redacteur
Adriaan Buter, Neede
H.H. Hagens, Almelo
J. Overbeeke, Haaksbergen
Th.L.M. van Stapele, Hengelo

Administratie:

Mej. G.A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II, Enschede, tel. 053 - 31 02 06

Bank: Algemene Bank Nederland N.V. te Enschede, Hoedemakersplein.

Giro: nr. 18 18 110 t.n.v. Administratie 't Inschrien, Kortenaerstraat 20-II, Enschede

Abonnementsprijs f 10,- per jaar.

Losse nummers f 3,- (exclusief portokosten)

Uitgave van de Oudheidkamer 'Twente' te Enschede.

Overname van de inhoud, in welke vorm ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

De klokken van het Sinte Catharina-klooster te Almelo

Het is voor Nederland een merkwaardig verschijnsel dat wanneer men een kerkgeschiedenis, van welke gezindte dan ook, beschrijft, de klokken – en dat dan nog heel oppervlakkig – nauwelijks of niet aan bod komen, al lijkt het erop dat hierin enige verandering komt, althans waar het Twente betreft: van de hand van Ben Olde Meierink zal een geschrift over Losser verschijnen waarin zo mogelijk de volledige geschiedenis van alle klokken in Losser en zijn kerkdorpen zal worden opgenomen. In het buitenland ligt zoiets anders. Daar wordt de klokkengeschiedenis tot en met uitgeplozen en gepubliceerd. Een uitzondering vormt evenwel het nieuwste boek over Zwillbrock waar de klokken niet aan bod komen, maar dat boek is dan ook door een Nederlander geschreven.

In tegenstelling tot bij voorbeeld Friesland waar vele kerktorens tot 1580 twee luidklokken hadden – in dat jaar moest overal één klok ingeleverd worden ten behoeve van te gieten kanonnen voor de vrijheidsstrijd tegen Spanje – in tegenstelling tot Friesland dus, had het merendeel der Twentse kerktorens drie luidklokken (elf van de negentien); dit globaal gerekend tot in de Franse tijd: Ootmarsum, Tubbergen, Borne, Delden (vanaf 1632 waren vier), Goor, Haaksbergen, Denekamp, Losser, Diepenheim, Markelo, Hellendoorn (tot ca. 1600 waren er hier vier). Rijssens vroegere klokken aantal is mij (nog) niet bekend. Wierden had er één evenals Hengelo. Vriezenveen had er twee (vanaf 1796 drie). Enter had er ook twee (volgens een bewaard gebleven rijmpje heetten deze Margaretha en Catharina; mogelijk was er een derde, de Anthonius). Voorts had Almelo er twee als-

mede Enschede (+ een Angelusklokje in de later verdwenen dakruiter). Weerselo had in een klokkenstoel vier luidklokken alsmede op de kerk in een torentje een uurklok. Oldenzaal moet er vijf gehad hebben al bedroeg het aantal ca. 1810 zeven stuks. Dan waren er de verschillende kapellen in de steden bij voorbeeld van de Heilige Geest-gasthuizen en ook een enkele kapel buitenaf. Kastelen en havezaten hadden eveneens hun klokken. Kasteel Harsseveld had er twee (persoonlijke mededeling van de heer B. Cromhoff te Deurningen). Tot slot hadden de kloosters in Twente klokken. Het Sint Agnesklooster te Oldenzaal had er twee en wel van Geert van Wou. De toren van de kloosterkerk te Albergen moet ook klokken gehad hebben, althans ca. 1720 is er sprake van dat deze op een of andere wijze verdwenen zijn. Maar, zoals gezegd, in Nederlandse publikaties wordt nauwelijks of geen aandacht besteed aan klokken en in de vele literatuur over het klooster van Albergen is niets over klokken te vinden.

Na deze inleiding kom ik tot het eigenlijke doel van dit artikel: De klokken van het Sinte Catharinaklooster in Almelo. Dit in 1401 opgerichte klooster heeft om 1440 een nieuwe kapel gekregen die na een tweede verbouwing in 1471 opnieuw is ingewijd. Begin 16e eeuw is er een nieuwe kerk gekomen. Na de Hervorming heeft het klooster zijn bestaan tot 1665 kunnen rekken. In dat jaar waren de nonnen verplicht Almelo te verlaten en vestigden zij zich in het klooster Mariavlucht aan de overzijde van de grens bij Glane. Tot nu toe was het mij bekend dat het klooster te Almelo één klok gekend had en wel de

klok uit 1452 die nu op de binnenplaats van het Rijksmuseum Twente aan de Lasondersingel te Enschede aanwezig is. In de Franse tijd werden de goederen van het Mariaklooster gekonfiskeerd en na 1815 moet deze klok op de RK Kerk van Jacobus de Meerdere te Lonneker een plaatsje gekregen hebben. Daar heeft zij met een andere klok, waarvan mij tot nu toe elk gegeven ontbreekt, tot 1930 dienst gedaan. In dat jaar werden twee door Petit & Edelbrock te Gescher in Westfalen gegoten en door Eijsbouts te Asten NB geleverde klokken in gebruik genomen. De klok uit 1452 werd door de heer en mevrouw L.A. Stroink aangekocht en aan het Rijksmuseum Twente geschonken. Deze klok met haar registratienummer van Monumentenzorg 8-127C heeft een diameter van 59 cm terwijl haar gewicht 140 kg bedraagt. Toonhoogte is mij niet bekend. Haar opschrift luidt:

ihesus maria anno domini mcccclii.

Daaronder bevindt zich een wapenschild met een dubbelkoppige adelaar. Verdere versieringen ontbreken terwijl de naam van de gieter eveneens niet vermeld is; wel is ze voorzien van een kroon. Tot zover deze klok. Er bestaat echter de mogelijkheid dat het klooster in Almelo nog twee klokken heeft gekend, zodat er wellicht drie zijn geweest en de toren van de kloosterkerk eenzelfde aantal luidklokken heeft geteld als het merendeel der Twentse parochiekerken. In dit artikel worden de twee luidklokken die het klooster na 1665 in Glane kreeg buiten beschouwing gelaten; het gaat in dezen uitsluitend om de Almeloze tijd.

In de loop van april 1978 ontving ik van de heer Hans ten Brinke uit Gronau een brief d.d. 15-4-1978. Genoemde heer had tijdens een bezoek aan het Nationaal Beiaardmuseum te Asten NB zijn problemen rond enkele, vermoedelijk nog in Gronau aanwezige klokken aan de konservator van het museum,

de heer André Lehr voorgelegd. Deze kon hem niet van dienst zijn maar verwees hem naar mij, daar de heer Lehr op de hoogte was van mijn Twentse klokken-doen en -laten. Uit zo juist vermelde brief bleek mij dat het klooster te Almelo nog twee klokken gehad moet hebben en wel één van 1489 en één van 1522. Na opheffing van het klooster Mariavlucht zouden deze klokken in 1815 een plaatsje gekregen hebben in respectievelijk de toren van de RK en van de Evangelische Kerk in Gronau. Het was de heer ten Brinke niet bekend of beide klokken heden nog aanwezig waren; persoonlijke bezichtiging is hem gezien zijn leeftijd niet mogelijk en mij ontbreekt daartoe tot op heden helaas de tijd.

Volgens dr. Max Geisberg, in: 'Von den Glocken des Hochstifts Münster' (Münsterland, Jg 6 Juli 1919 Heft 7 Seiten 113 - 121 en idem August 1919 Heft 8 Seiten 142-151). heeft de klok in de RK-Kerktoeren te Gronau als opschrift:

in die ere gots ben ick geraeckt
jan butendlic heft mi gemaectt.

anno domini mcccclxxxix (= 1489).

Haar hoogte moet 62 cm en haar diameter 56 cm zijn. Toonhoogte en gewicht zijn niet bekend.

Volgens de brief van de heer ten Brinke zou het opschrift van de klok in de toren van de Evangelische Kerk zijn: m i 1522, hetgeen te betwijfelen is maar daarover straks meer. Haar hoogte moet 45 cm en haar diameter 54 cm zijn. Ook hier zijn toonhoogte en gewicht niet bekend.

Tot zo ver dan wat mij uit eigen onderzoekingen en de brief van de heer ten Brinke bekend is geraakt. De vraag blijft, indien het klooster in Almelo drie klokken heeft gehad, of zij alle drie als luidklok dienst gedaan hebben dan wel Angelus-klok zijn geweest.

In het verdere verloop van dit artikel zal getracht worden enkele gevolgtrekkingen te maken of het Catharinaklooster inderdaad drie klokken heeft gehad.

Zoals gezegd wordt op de klok van 1452 geen gieter vermeld maar op die van 1489 staat de naam van de gieter wel: Jan Butendiic. In 1963 is door de Nederlandse Klokkenspel Vereniging een boek uitgegeven met als titel: Klokken en Klokgieters. In dit boek worden levens en werken beschreven van de gieters die de stad Utrecht in de loop der eeuwen gekend heeft. Een belangrijk aandeel werd daarbij gevormd, tot ca. 1500, door het geslacht Butendiic. Nu is de schrijver van dit boek maar één klok van Jan Butendiic bekend en wel een exemplaar te Aalsum (Oostdongeradeel), in 1499 gegoten. Vergelijking van de klok te Aalsum en Gronau, indien nog aanwezig, zou kunnen uitmaken of genoemde Jan Butendiic één en dezelfde persoon is. Maar dan blijft wel de vraag, waar deze Jan Butendiic vandaan komt; de schrijver van zo juist genoemd boek weet hem niet te plaatsen in de rij der Butendiic-gieters. Van 1452-1465 en van 1481-1499 kende de stad Utrecht een raadslid Jan Butendiic terwijl in de periode 1465-1481 deze stad een bakkersgezel van die naam kent, maar uit niets blijkt dat deze Butendiic ooit klokken gegoten heeft.

Voorts blijft de vraag, indien de Jan Butendiic-klok van 1489 oorspronkelijk uit het klooster van Almelo zou stammen, waarom de nonnen deze Butendiic die klok hebben laten gieten (dan wel hebben laten hergieten). Omstreeks die tijd had Geert van Wou niet alleen in Kampen en Zwolle en tevens daarbuiten (Hamburg) zijn roem als klokgieter al gevestigd, ook in Twente wist men van zijn doen en laten: het Sint Agnes-klooster te Oldenzaal had twee klokken door hem laten gieten terwijl de Antoniuskapel van het Heilige Geestgasthuis te Rijssen ook al een klok van Van Wou had.

Ook van de klok in de toren van de Evangelische Kerk te Gronau, die volgens de brief van de heer ten Brinke uit



De klok van 1452 in het Rijksmuseum Twenthe te Enschede.

1522 moet stammen, is de gieter niet bekend. Hier is het tevens de vraag of het jaartal 1522 wel juist is en of men daarvoor in de plaats niet 1477 dient te lezen zoals in de Denkmalpflege Kreis Ahaus staat aangegeven. Hierin wordt ook het opschrift van deze klok vermeld:

ihesus maria anno domini mccccclxxvii. Het verrassende daarbij is dat deze klok uit 1477 hetzelfde opschrift heeft als de klok uit 1452 die nu in het Rijksmuseum Twente is. Zouden dan zowel de klok van 1452 als die van 1477 van dezelfde gieter zijn? Zou deze gieter, in alle voorzichtigheid gezegd, een vertegenwoordiger uit het geslacht der Utrechtse gieters Butendiic geweest zijn? En, om nog een stap verder te gaan, was de bewuste gieter misschien Steven, die in 1462 een klok voor de stad Deventer goot en hij daardoor in deze streken wel bekend was? Een klok, overigens die niet meer bestaat maar alleen archiverisch nog te achter-

halen is. Het zal waarschijnlijk wel nooit bewezen kunnen worden of Steven Butendiic de klokken in 1452 en 1477 voor de Almelose nonnen heeft gegoten te meer ook waar er door middel van de opschriften der overige door Steven Butendiic gegoten klokken geen zekerheid is te verkrijgen. In het bovengenoemde boek van de Nederlandse Klökkenspel-Vereniging zijn alle daarin vermelde Steven Butendiic-klokken van langere opschriften voorzien terwijl de beide klokken van 1452 en 1477 alleen maar als opschrift Jezus Maria hebben. Een tweede aanwijzing, dat beide genoemde klokken door Steven Butendiic vervaardigd zouden zijn, is het feit dat de nonnen in 1489 een nieuwe klok wensten dan wel een bestaande klok moesten laten hergieten en daarbij wederom verbinding zochten met Butendiic in Utrecht, daarbij Steven niet meer aantreffen en derhalve Jan de opdracht gaven. Populair gezegd, was Butendiic wellicht 'hofleverancier' van het Catharina-klooster in Almelo?

Ten slotte zou een derde mogelijkheid Steven Butendiic nog als gieter van de Almelose kloosterklokken kunnen aanwijzen. In de Denkmalpflege Kreis Tecklenburg wordt onder Wersen, noordoostelijk van Tecklenburg, voor de Evangelische Kerk aldaar een klok uit 1447 van Steven Butendiic vermeld. Van haar zijn de diameter = 87 cm bekend alsmede het opschrift:

hic est discipulus quem dilivat ihesus
 steven butendiic fecit anno dni
 mccccxlvii.

En wederom wellen vragen op. Hoe is de klok in Wersen gekomen, is ze in troebele tijden door vluchtelingen daar mee naar toe genomen of is ze ten tijde van de hannekemaaiers en zo voorts als geschenk meegenomen naar Wersen? Vele klokken in Westfalen en Graafschap Bentheim zijn van Deven-

ter of Amsterdamse gieters. In de 17e en 18e eeuw zochten velen uit genoemde gebieden een heenkomen naar het 'rijke Holland' en aldaar tot welstand gekomen bedacht men de geboorteplaats onder andere met luidklokken. En vanzelfsprekend doet zich de vraag voor uit welke plaats de klok in Wersen oorspronkelijk stamt. Komt zij uit een of andere kerktoeren in Twente of stamt zij wellicht ook uit het Almelose Sinte Catharinaklooster?

Rinus de jong
 (stadsbeiaardier van Hengelo (O) en documentalist van de Nederlandse klökkenspel-Vereniging)
 Dijnjelstraat 2
 7523 BZ Ensrhede

Ruisdael's gezicht op Ootmarsum.

In het jaarboek twente 1978 heb ik, op blz. 89 t/m 93, een artikel gepubliceerd onder de titel: 'Een tot nu toe niet bekend gezicht op Ootmarsum in München'. Dit artikel gaat over een schilderij van Jacob van Ruisdael in de Alte Pinakothek, dat eerst drie jaar tevoren door D. Maschmeuer te Lingen (D.) als een gezicht op Ootmarsum was geïdentificeerd. Het betreft hier waarschijnlijk een in het atelier vervaardigd schilderstuk, waaraan een in de natuur gemaakte voorstudie zal zijn voraafgegaan 1).

De tekst van het zojuist genoemde artikel bevat een onjuistheid, namelijk daar, waar gesproken wordt van Groot-Brittannië (pag. 92). De bewuste verzameling, die sinds de zomer van 1978 ieder jaar van april tot oktober bezocht kan worden en daarom niet langer anoniem behoeft te blijven, is die van Sir Alfred Beit te Blessington in Ierland. Het aldaar aanwezige schilderij is o.a. afgebeeld in het boek *Dutch Art and Architecture 1600-1800* 2). De schrijvers van het gedeelte in dit boek, dat over de schilderkunst handelt, de professoren Jakob Rosenberg en Seymour Slive, vinden het twijfelachtig 'dat de Jacobus Ruijsdael (sic), die een medische graad behaalde aan de universiteit van Caen in Normandië in 1676 (zijn naam wordt vermeld in de series *nominum doctorum* te Amsterdam, maar werd later doorgehaald) identiek is met de grootste landschapsschilder van Holland, die in 1682 stierf' 3). Zij wijken hier af van de heersende opvatting 4), dat Van Ruisdael op latere leeftijd behalve kunstschilder ook doctor in de medicijnen was (volgens Houbraken had zijn vader hem 'in de wetenschap der Medicynen doen

oeffenen, daar in hy zoo ver gekomen was, dat hy verscheiden manuele operationen in Amsterdam, met veel roem gedaan heeft' 5)). Aangezien ik zelf er de voorkeur aan geef om moeilijk met elkaar in overeenstemming te brengen feiten eerder als onvermoede mogelijkheid open te laten dan als onverklaarbaar gegeven in twijfel te trekken heb ik mij in het voornoemde artikel zonder schroom bij de gevestigde mening aangesloten.

De laatste zin van deze verhandeling: 'Een datering omstreeks 1650 is ook op stilistische gronden aanvaardbaar' 6) heeft professor Slive de pen ter hand doen nemen. 'Ik heb', schrijft hij in een uitgebreide reactie d.d. 13 juli 1978, 'er bezwaar tegen dat het schilderij in München omstreeks 1650 wordt gedateerd omdat de verf de korrelachtige hoedanigheid mist, welke Ruisdaels werken uit deze periode kenmerkt. Ik zie, en dat is in dit verband belangrijker, het werk als een werk uit de jaren zestig vanwege zijn vooruitlopen op de grote panorama's uit de jaren zeventig. Ik dateer het kleine duinpanorama in het Frans Hals-Museum (te Haarlem, Z.K.) in het begin van de jaren vijftig. Voor mijn gevoel heeft het schilderij in München een ander karakter. Ik ben echter best bereid de zaak opnieuw te bezien als ik het schilderij in München weer zie'. Desgevraagd geeft ook professor Gerson er blijk van, niet helemaal zeker te zijn van de datering van het schilderij in kwestie. Hij schrijft bij brief van 8 april 1978: 'Op grond van de reproductie — ik heb het schilderij zelve niet in herinnering — zou ik zeggen dat je gelijk hebt met de datering, ± 1650. Maar als je vindt dat het sterke verwantschap vertoont met het

gezicht op Haarlem in Zurich (dat ik goed ken) dan is het laat. Het kostum van de figuurtjes zou ook iets kunnen vertellen, maar de reproductie is te zwak. Nog iets: ik kijk zo juist in mijn catalogus München en zie mijn eigen aantekening: 'ja, laat' 7).

Omdat deze twee hetzelfde standpunt huldigen lijkt het mij niet langer verantwoord, de eerder gepubliceerde datering te handhaven. Nu twee professoren, die beide het schilderij eens hebben gezien, onafhankelijk van elkaar ertoe neigen om het schilderij als een werk van latere datum te beschouwen, leg ik mij graag bij hun zienswijze neer.

Terwijl de datering een moeilijke kwestie blijft kan de voorstelling sinds de identificatie door Maschmeyer 8) als een uitgemaakte zaak worden beschouwd. Evenals ondergetekende is professor Slive er helemaal van overtuigd, dat het schilderij in München een gezicht op Ootmarsum voorstelt 9). Maschmeyer heeft inmiddels ook zelf zijn ontdekking gepubliceerd 10). Hier volgt de letterlijke vertaling van de bewuste passage: 'De eerste afbeelding toont een gezicht op het stadje Ootmarsum, het is sinds 1942 in het bezit van de Alte Pinakothek in München. De plaats, die hier is weergegeven, kon pas onlangs worden geïdentificeerd als Ootmarsum. Bijzonder markant is de in het midden op het middelste plan zichtbare kerk met haar in de eerste helft van de 19de eeuw wegens bouwvalligheid gesloopte en door een dakruiter vervangen toren, die op een oude afbeelding van de tekenaar Meyling uit het jaar 1733 nog te zien is. De overblijfselen van de windmolen helemaal links op het middelste plan, direkt naast de bekende parkaanleg (Engels' tuin, Z.K.), zijn nog aanwezig; iets links van het midden op de achtergrond tekent zich de toen nog van een hoge spits voorziene toren van de Oude Kerk te Nordhorn als een smalle streep af.

Rechts helemaal op de achtergrond ontwaart men vaag doch onmiskenbaar het silhouet van kasteel Bentheim, helemaal rechts steekt boven de bomen het torentje van het kasteel van baron Van Heyden, de vroegere commanderie van de Duitse Orde, uit.

Merkwaardigerwijze ziet men niets van de vroeger toch echt sterke verdedigingswerken van de stad Ootmarsum. De stad toont huizen met de karakteristieke houten topgevels. Gezien de gehele opbouw van de voorstelling moet de schilder gestaan hebben op de plek, waar men ook nu nog het mooiste uitzicht in deze richting heeft; bij de huidige oriënteertafel op de Kuiperberg (z. schets 1). 'De verbazing van Maschmeyer over het ontbreken van de verdedigingswerken is trouwens niet terecht, want in 1518 werden op bevel van bisschop Philips van Bourgondië een aantal stadjes in Overijssel, waaronder Ootmarsum, ontmanteld 11).

Z. Kolks

Noten

- 1 Vóór het tweede kwart van de 19de eeuw was het geen zins gebruikelijk, dat een schilderij buiten het atelier werd vervaardigd. Toch mag deze regel niet helemaal absoluut worden gesteld zoals ik destijds in het jaarboek twente heb gedaan. Dit blijkt b.v. uit de contre-épreuve 'Bentvogels buiten aan het werk' van Jan Asselijn (omstr. 1610-1652) in het Kupferstichkabinett van de Staatliche Museen te West-Berlijn. Hierop is een lid van deze 'broederschap' weergegeven terwijl hij in de open lucht bezig is met een schilderij, dat op een schildersezel staat!
- 2 Rosenberg, J., S. Slive en E.H. ter Kuile, Dutch Art and Architecture 1600-1800, Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, 1972 (paperback; serie: The Pelican History of Art), pag. 266.
- 3 Rosenberg, J., S. Slive en E.H. ter Kuile, o.c., blz 9 264.

Jacob van Ruisdael 1628/29 (?) - 1682
 'Gezicht op Ootmarsum'
 (Coll. Alte Pinakothek, München)





Schets 1: Schetskaart van Ootmarsum en omgeving

tekening: Maschmeyer

- 4 Vgl. o.a. A. Houbraken, De Grootte Schou-
burgh der Nederlandsche Konstschilders en
Schilderessen, III Deel, Leiter-Nypels n.v.,
Maastricht, 1953 (woordelijke herdruk van de
editie uit 1721), blz. 51; H.F. Wijnman, Het
Leven der Ruysdaels, III, C. Het Leven van
Dr. Jacob van Ruysdael, vervolg, in: Oud-
Holland, Tweemaandelijksch Tijdschrift voor
Nederlandsche Kunstgeschiedenis, jaar-
gang XLIX, 1932, N.V. Drukkerij en Uitge-
verij J.H. de Bussy, Amsterdam, blz. 261 en
262; H. Gerson, The development of Ruys-
dael, in: The Burlington Magazine for Con-
noisseurs, Volume lxxv, Londen, 1934, blz. 76,
tweede kolom; en: H. Gerson, Ruysdael,
Meulenhoff-Bruna N.V. (z.j.); serie: Meesters
der Schilderkunst), bibliografie, tweede
kolom.
- 5 Houbraken, A., l.l. (zie noot 4)
- 6 Kolks, Z., Een tot nu toe niet bekend ge-

zicht op Ootmarsum in München, in: jaar-
boek twente, 17de jaar, 1978, uitg. 1977, blz.
92.

- 7 Beide brieven bevinden zich in de corres-
pondentie van het Rijksmuseum Twenthe.
- 8 Brief d.d. 22 november 1975 aan drs. A.L.
Hulshoff; ook deze is aanwezig in de corres-
pondentie van het museum.
- 9 Brief van 13 juli 1978.
- 10 Maschmeyer, D., Jacob Isaackszoon van
Ruysdael und Meindert Hobbema malen Mo-
tive aus der Grafschaft Bentheim und ihrer
Umgebung, in: Jahrbuch des Heimatvereins
der Grafschaft Bentheim 1978, Verlag Hei-
matverein der Grafschaft Bentheim, Nord-
horn, 1977 (Das Bentheimer Land, Band 92),
pag. 61.
- 11 Zie: W. Nagge, Historie van Overijssel, Eerste
Deel, uitgegeven door J. Nanninga Uitter-
dijk, De Erven J.J. Tijn, Zwolle, 1915, blz. 412.

Het gewapend burgervrijcorps van Ootmarsum

Eind 18e eeuw was het ongedeelde Ootmarsum, toen nog zo groot als de tegenwoordige gemeenten Denekamp, Tubbergen en Ootmarsum samen, een centrum van kerkelijk en wereldlijk bestuur. Er woonde hoge en lage adel, boeren en burgers, ambachtslui, en neringdoenden. Het had een bloeiend en daarom ook politiek leven. De intellectuele kring, laten we zeggen de 'kleine adel', was niet prinsgezind, maar in het algemeen patriottisch. Alle gestuurdeerden dienen beslist niet over één kam te worden geschoren; die fout wordt wel eens gemaakt. De 'hoge adel' was prinsgezind, maar dat wil ook weer niet zeggen dat de patriotten zuiver uit boeren, arbeiders of zelfs aan lager wal geraakten bestond, zoals het in sommige schoolboekjes wel eens lijkt. Het tegendeel zal hier blijken.

Vele intellectuelen verenigden zich in 1776 in een soort sociëteit. Door het ongelukkige verloop van de Vierde Engelse oorlog, 1780-'84, en door toedoen van Joan Derck van der Capellen tot den Pol middels zijn boekje over de noodzakelijkheid van een Burgerland-Militie, kwamen velen tot de conclusie dat men zich zo nodig zelf moest kunnen verdedigen. Deze overtuiging werd hoe langer hoe meer gemeengoed en zo zag men net als elders ook in Ootmarsum de aloude schutterij herleven, een soort burgerwacht met een politiek karakter van sterk patriottische inslag, uitgaande dus van de intellectuele kringen en genoemd: 'Gewapend Burger Vrijcorps'. Doelstelling: handhaving van de goede orde, vrijheid, bescherming van de wettige overheden in het bijzonder van deze burgerij in het algemeen en tenslotte tot afwering van geweld en onderdrukking. Deze bur-

gerbewapening was als tegenwicht bedoeld voor het onder de stadhouder staande leger. Er ontstonden in die tijd ook vrijcorpsen te Deventer, Zwolle, Kampen, Oldenzaal, Ommen, Rijssen, De Wijk en Wijhe. In 1783 richtte zich in Ootmarsum een groep van 58 mannelijke ingezetenen tot het gemeentebestuur en verzocht:

- 1 Een geschikt openbaar oefenterrein voor het corps;
- 2 Goedkeuring, medewerking en bekrachtiging van de gemeente bij de verkiezing van bevelhebbers, zulks om meer cachet aan de zaak te geven;
- 3 Vergunning voor geldinzameling voor aanschaf van wapens;
- 4 Goedkeuring reglement of liever medewerking tot samenstelling ervan door een commissie bestaande uit leden gemeentebestuur en enige ondertekenaars.

Heel gauw en wel op 2 okt. 1783 werd het verzoek ingewilligd. Als oefenterrein werd de handbleek in de Stadsmars (De Mors) aangewezen. Een commissie, bestaande uit leden van het corps, de heren J.J. Teusse, Dr. B. Kramer, Dr. W.H! Dröghoorn en J. ten Oever, begon met de inzameling van geld. Elders werden gelden door het gemeentebestuur beschikbaar gesteld, maar dat had nogal eens kritiek. In Ootmarsum omzeilde men dus dit probleem. Het was ook niet nodig, want de genoemde commissie bracht f 1130 bij elkaar voor wapens.

Een geweer kostte in die tijd 8 gulden, een cordon er aan 40 cent, patroontas met riem van wit leer f 2,25, draagband

voor sabel, van wit leer met koperen slotje f 1,60; de sabel of 'houwer' zelf kostte f 2,20.

Mr. A. Vosding van Beverforde

Het wordt nu eens tijd kennis te maken met een der initiatiefnemers en belangrijkste promotor van het Ootmarsumse Burgervrijcorps. Het was een belangrijk persoon, een intelligent en ontwikkeld man, idealist en doorzetter, de laatste hofmeijer van de Hof Ootmarsum, n.l. MR! Antony Willem Hendrik Hugo Vosding van Beverforde, geboren te Ootmarsum 18 mei 1756 en daar overleden 11 maart 1833. Hij was doctor in beide rechten en deed veel op politiek gebied. Het geslacht Beverforde woonde vanaf 1290 in Ootmarsum. Deze Vosding van Beverforde opende de lijst voor de collecte met f 105 en tekende als eerste het in de vergadering van 1-11-1783 goedgekeurde reglement. Er volgden nog 110 ondertekenaars en dat alleen van de stad. Was het verwonderlijk, dat hij door de leden spontaan tot bevelhebber werd gekozen? Majoor A. Vosding van Beverforde had als 2e majoor de Heer Schönig. Er werden 2 compagnieën gevormd. De krijgsraad der schutters bestond uit 11 officieren en 12 gecommiteerden. Een commissie uit de dames o.l.v. de dames Dröghoorn zorgde voor een vaandel. De kersverse majoor dankte in een gloedvolle rede de medeburgers, officieren, onderofficieren en verdere manschappen der Edele Manhafte Schutterij. In welgekozen woorden dankte hij tot slot de gemeentebestuurleden en zijn ambtgenoten -want hij was ook nog raadslid- voor de reeds ondervonden steun en gestelde vertrouwen. Door contributies en donaties werd voor de toekomst het bestaan van de schutterij verder gewaarborgd. In het reglement stond dat alle mannelijke burgers en ingezetenen van de stad ongeacht staat, rang of christelijke godsdienst lid

konden worden van de schutterij. In 1785 waren er 130 patriotten lid, waarbij vele bekende Ootmarsummers.

De uniformen werden als volgt vastgesteld: Officieren, donkerblauwe rokken en vesten met dito knopen, zwarte broeken en witte kousen, sjerp van rood sajete om het middel, hoed met rode kokarde en een zwart roosje in het midden. Adjudanten moesten gelaarsd en de Majoor bovendien gespoord verschijnen. Onderofficieren en schutters in het blauw met zwarte broek en witte kousen, hoed en kokarde als boven.

Al met al een indrukwekkende organisatie, die in korte tijd tot stand was gekomen, waarvan het bijzondere en brutale is: onder de neus van de hier wonende en gevreesde Drost van Twenthe, Sigismund V.G.L. van Heyden Hompesch. Op 1 maart daarop begonnen de oefeningen tot eind okt. 3 keer per maand. Wie financiële steun verleende had toegang tot het drilveld tegen betaling entree. Ze waren kenbaar aan de kokarde, de dames aan een rode strik met een zwart roosje erin.

Het wordt menens

Tot zover liep alles gesmeerd en vreedig. Alles was in kannen en kruiken maar daarmee de sok nog niet af, want reeds eind augustus 1786 werd er een beroep gedaan op het corps om bij Hattem de patriotten te steunen. Kapitein Cramer, vaandrig van Tubbergh, adjudant van Assen, 2 sergeanten en 21 schutters meldden zich vrijwillig, 4 werden er nog bij loting aangewezen en zo trok deze 30 man o.l.v. Majoor Vosding van Beverforde op 3 sept. heen met wapperend vaandel en slaande trom, uitgeleide gedaan door vrouwen en verloofden, waarbij velen van de 'manhafte' schutterij zich het afscheid zo aantrokken, dat ze zich bijwijken met een fikse slok jenever, uit een fles die enkelen bij zich hadden, 'de kloetns in

de kelle' weg moesten spoelen. Ook uit enkele andere Twentse plaatsen gingen groepen weg om de verdrukte Hattense broeders tegen tirannie en dwingelandij te helpen verdedigen. In Hattem n.l. wilden de patriotten wat meer medezeggenschap hebben op de aanstelling van de stedelijke regering en hierin wat minder afhankelijk zijn van de stadhouder.

Tot de Rinkelaar bij Holten werd opgerukt. Toen kwam er bericht dat een prinsenerger voor Hattem was verschenen. Ze zouden dus toch te laat zijn gekomen en onverrichterzake keerden ze naar huis terug. Daar zal het weerzien ongetwijfeld uitbundiger zijn gevierd dan het afscheid. Het jaar daarop op 2 juli 1787 moesten ze naar Deventer voor de verdediging van de Ijssel-linie.

Korte tijd hierna, op 1 aug., werden ook de bewoners van de buurtschappen uitgenodigd lid te worden. Hierdoor groeide het ledental tot 300 en was het Ootmarsumse Burgervrijcorps het grootste en beste van Overijssel. Ze waren sterk sympathiserend met de patriotten en dat was ook logisch want van de andere kant, met name van de prinsgezinde Drost van Heyden Hompesch, hadden ze tot voor kort niets dan narigheid ondervonden, in de vorm van geloofsvervolgung en de verfoeide drostendiensten. De schutterij was niet opgericht om de drostendiensten af te schaffen, want dat was officieel al gebeurd op 1 nov. 1782 speciaal door toedoen van de door de plattelandsbevolking geliefde Joan Derk van der Capellen tot den Pol. In het algemeen kan men zeggen dat in deze periode de tijden veranderden. Het democratisch patriottisme streefde naar invloed van de burgerij op het staatsbestuur, wilde meer inspraak, was tegen het gevestigde gezag, tegen het feodale systeem van de adellijke heren. Inderdaad werd de macht van de adel minder en die van het volk groter tengevolge van dit

patriottisme, maar we zijn er nog niet...

De Franse tijd nadert

Zes weken na de uitbreiding van het Ootmarsumse Vrijcorps tot 300 leden, was er op 13 sept. in Zwolle een vergadering van afgevaardigden van de gewapende Burgervrijcorpsen van heel Overijssel. Wat was er dan wel aan de hand?

De prinses van Oranje, Wilhelmina, echtgenote van Prins Willem V, was op 28-6-87 bij Goejanverwellesluis zwaar beledigd door patriottische soldaten, die haar uren vasthielden en daarna terugstuurden. Dat liet Wilhelmina er niet bij zitten en riep de hulp in van haar broer Frederik Wilhelm II, koning van Pruisen. Hij vroeg toestemming voor doortocht van zijn troepen door Overijssel aan Ridderschap en Steden om naar Holland te kunnen. Natuurlijk was daar de patriottische beweging fel tegen, vooral Mr. A. Vosding van Beverforde. Er werd besloten te vragen deze toestemming niet te geven. Dit verzoek werd nogal scherp opgesteld o.a. door Mr. Vosding van Beverforde en de kans hem voor het Drostengerecht van Twente te kunnen dagen werd grif aangegrepen. Dat hij een groot voorstander en strever was voor deze corpsen, tegen de zin van de prinsgezinden, zal wel de grootste oorzaak zijn geweest. Het proces werd een boek van 800 blz. Op 18 sept. trokken de Pruisische huzaren onder commando van Von Goltz Ootmarsum binnen. Op 12 nov. 1787 kwam ook in Ootmarsum de prinsgezinde partij weer aan het bewind. Mr. A. Vosding van Beverforde had zich in september teruggetrokken naar Nordhorn en ontsprong de dans. Op 19 en 20 nov. liet hij zijn meubels halen. Heel veel patriotten gingen naar België en Frankrijk. Acht jaar lang horen we ook niets meer van het vrijcorps, maar in 1795 bij de komst der Fransen zal de vrijheidsboom ook

Over een oud boerenerf

Bodden Kuiper

De boerderij Eppink te Denekamp is eigenlijk beter bekend onder zijn dagelijkse naam 'Boddenkuper'. Ondanks dat hier al zo'n 150 jaar onafgebroken de familie Eppink woont.

Vanwaar nu die naam Bodden Kuiper? Bade, badde, bodde was niets anders dan de bode van de markenrichter, die onder meer bod moest brengen aan de boeren omtrent holtinks (markevergaderingen).

Bodden Kuiper: boven de niendeur van het huis stond nog heel lang de naam 'Johan Badde 1632'. Verder wordt in brieven van diezelfde tijd gesproken van Johan Boeden Kuepers, Johan Bode Kuyper. In het markeboek is te lezen: Boedenkuiper, Badden Kuiper en Kuiper Berent.

voor velen van hen een bevrijding hebben betekend en een terugkeer naar de dierbare Ootmarsumse grond, die hen in 1787 te warm onder de voeten was geworden. Ook de 1e Majoor van het Burgervrijcorps keerde terug. Op 27 jan. 1796 werd hij benoemd tot 2e plaatsvervanger van de Representant van het Volk van Nederland tijdens de nationale vergadering. Na de staatsgreep van 22-1-98 kwam het bestuur van Overijssel in handen van een Intermediair Administratief Bestuur bestaande uit 7 personen. Een van deze zeven heren was Mr. A.W.H.H. Vosding van Beverforde. Het vrijcorps vervulde in de volgende jaren functies in de vorm van burger- en nachtwachtdiensten, althans tot 1830.

Gustaaf Klaas

In 1632 werd voor het eerst melding gemaakt van Bodden Kuiper. Johan Bodde kocht toen van de marke Noord Deurningen het huis 'de Ovelgunne'. Dit lag erg eenzaam aan de rand van de marke, nabij een weg. Hij, Johan, was hier blijkbaar niet erg mee ingenomen, want hij verzocht later de boermannen van de marke hem een andere plaats aan te wijzen. Deze werd hem aangegeven achter de Brandehof bij Dubbelink Veltkamp. Hier bouwde hij waarschijnlijk een huis. Ook is het mogelijk dat er een getimmerte heeft gestaan. Dit was in elk geval het begin van Bodden Kuiper.

Deze Johan zal vermoedelijk 'kuiper' (maakt vaten, kuipen) van beroep zijn geweest. Hierdoor is het tweede deel van de naam te verklaren. Uit een akte daterende uit 1677 kan dit ook opgemaakt worden. In dat jaar voldoet 'Jan die Kuiper' een schuld, die hij had met 'die Bodde', waarschijnlijk zijn broer. Bodde wordt brinkzitter of kotter. Een 'brinkzitter' was iemand aan wie een plaats op de brink, dat wil zeggen aan de rand van de marke, was aangewezen om te wonen. Het waren nieuwelingen, het konden vreemden zijn. Ze werden dan ook wel als indringers (in de marke) beschouwd. 'Brink' moet dus vertaald worden als rand, rand van de marke. (Dit was ook het geval met de huidige Brink in het dorp Denekamp).

Daarom is het ook verklaarbaar dat Bodden Kuiper niet tot de oorspronkelijke erven van de marke behoorde.

Door voortdurende aankoop van gronden breidde zich de kottersplaats uit. En dan, op 13 mei 1685, verkopen Adrian Wilhelm Bentinck tot Brecklenkamp

en diens vrouw Anna Hadewich van Ense het erf Brandehof aan Geert Kuipers (of Bodden Kuiper) en zijn vrouw Jenneken Schulten. De prijs, die zij ervoor betaalden was voor die tijd vorstelijk: 6000 gulden. Deze jonker Bentinck zal de hof tussen 1653 en 1660 in handen hebben gekregen van de graaf van Bentheim, die eeuwenlang eigenaar was van dit belangrijke erf. Al voordien had Bentinck enkele percelen van de Brandehof aan Geert Kuiper(s) verkocht: een mud zaailand op de Westeres voor 500 gulden, het Malandt, het Grote Oelschoer en het Flasstucke voor 720 gulden.

Als gevolg van het feit dat hij eigenaar is geworden van het volgewaarde erf Brandehof is het dan ook verklaarbaar dat in 1689 Geert Kuipers voor het eerst bij een holtink aanwezig is. In 1708 is hij als goedsheer van de Brandehof zelfs merkenrichter.

In 1717 blijkt als gevolg van erfdeling de Brandehof te zijn gesplitst in twee stukken. Van de ene helft was Geert Brandehof eigenaar en van het andere deel Jan Kuipers. Deze laatste bezat dus ook de Kuipersplaats of Bodden Kuiper. Pas in 1798 wordt deze Kuipersplaats als gewaard erf in de marke erkend.

In het kort volgt nu nog een beschrijving, waaruit opgemaakt kan worden, welke relatie de huidige bewoners hebben met de erfnaam 'Boddenkuper'. Het was in het jaar 1632 toen Johan Bodde (Kuiper-s) getrouwd is met Schwenne Dubbelink. Ze kregen -tenminste- vijf kinderen: Jan, Hendrik, Geert, Harmbke, en Jenneke, allemaal genaamd Kuiper.

Jan en Hendrik Kuiper zijn naar Amsterdam vertrokken. Jan werd brandewijnverkoper, (komt hier de 'de Kuyper'- brandewijn vandaan?), terwijl Hendrik het beroep van meester-schoenmaker uitoefende. Harmbke is getrouwd met Hendrik Hassink in de

Mekkelhorst, terwijl Jenneke in 1684 trouwde met Jan Frederik Fransen. Geert is thuis getrouwd, al voor 1662, met Jenneken Schulten. Zij kregen twee dochters: Fenneke en Van de ene dochter is de naam niet te achterhalen. Deze is voor 1689 getrouwd met Geert Brandehof, wonende op het gelijknamige erf. Dit erf was ook eigendom van Kuiper.

Fenneken Kuipers is op de Kuipersplaats blijven wonen en huwde Jan Jansen Glasfoort rond 1700. Zij kregen twee kinderen: Jan Kuipers en Geertruy Jansen Kuipers. Deze laatste is op 30 oktober 1728 naar Beuningen getrouwd met Gerrit Eppink. Jan Kuipers echter bleef op het ouderlijk huis. Hij trouwde in 1729 met Fenneke Oppenkate. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren: Janna, Fenneken, en Gerrit Jan. Fenneken wordt later genoemd als klopje en zal dus onge-trouwd door het leven zijn gegaan, terwijl Janna in ongeveer 1760 is getrouwd met Jan Zwiep. Gerrit Jan trouwde met Hendrika Boekerink op 22 juni 1771 en nam de boerderij van zijn ouders over. Uit dit huwelijk kwamen Jan, Gerrit Jan, Gerrit, Jenne en Jan Hendrik. Gerrit Jan, geboren in 1779, was degene die erfopvolger werd. Hij trouwde in 1804 met Aleida Knippers. Jannes en Geertruy kregen ze als nazaten. Jannes is niet getrouwd. Geertruy trouwde op 1 juni 1831 op de boerderij met Hendrikus Eppink.

Als gevolg van de invoering van de burgerlijke stand was er vanaf die tijd op Boddenkuper geen Kuiper(s) meer, maar een Eppink.

H. Boink

Verkoop stuk grond aan Johan Bodde door marke Noord Deurningen

- akte 3 juli 1632 -

Ick Johan van Twickel to Borchboeningen, inder-tiedt Holt- ende Marcken Richter der Norddoeringer Marcken, doe kundt ende bekenne in ende

desen apenen besegelden breve, wo dat op hir under geschreven dach ende dato, vor mi holt-richter dat ick stede ende stoell met mijnen Cornoten odder Getughen, alsse der wollEdeler undt Ernvester Juncker Bernhardt Moerbecke undt Engelbert Schwiep, bekleedet hadde, gecompariret undt erschennen iss Johan ten llandt, uth last dersz(elven) Samptliken Buermannen, warvoer hei de rato caverende, sagte undt be- kante apentliken einhelliglichen voer haer undt harer nachkom(m)en verkofft zu haben vor die- sem, an Johan Badde undt Schwennen seiner hausfr(ouw) ende Erffg(enamen) eine huezstede gelegen voer die Brandt Boeme. Dewille koper averst op deselvige platze wegen dagelicken avertogten sick niet hat nedersetten dorfen. Als haben die gemeine samptlicke Baurmanne der Marcken Nortdoeringe, selbige verkoffte husz- stede als mit nahmen Bartholt Johanninck, Buir- richter, Gerdt Tijman, Gerdt Heivelinck, Jan ten Brandehoff, Johan Wighinck, Jan ten Westerhoff, Lueken ten Ottinckhave, ende Johanninck, Johan Eppinck, Berent Dubbelinck, Herman Vrillinck, Jan ten Lauhus, Luken ten Maethusz, Egelbert Schwipinck, Jan Wijfferinck, Johan ten Noetzel, Evert ten Schilthuis, Jan ten Greshoff, Jan ten Ahuesz, Claasz ten Voszkamp ende Gert ten Beenhuesz, weder umme nahe sick genommen, undt ein andere huszstede mitt eind stucksen landes derbi, coperes in platze gewieset ende uthgegraven, so dasselbige gelegen achter het Brandehoff, bi Dubbelinck Veltkamp. Verkoperen also gemelten Johan Bade, sodanigen platz buir grundt ewigh erfflig stevich unde fast, cummerfreij, vor eine som(ma) van pennongen, derer verkoperen sick guder betalinge deden bedancken. Deden deswegen des verkofften stücke landes unde grundes rechtmatige cessie, trans- port ende opdracht, alsze recht wasz, wie er sick na landt rechte eischet unde geburet, undt sijn sodanige pennongen angewendet zue der Mar- cken besten, also zur behoeff der grundschat- tinge, verhipothecieren sich also dafür alle ihre bewegliche ende onbewegliche gudern, ende be- loven sodanig coep tot allen tijden te willen staen, wachten ende wahren, sonder argh offte list. In orkundt der warheit, habe ick holtz- ende Mar- cken Richter obg(emel)t vor mi ende andere Gutherren min gewoentlicke segel beneden an dezen breff gehalten selbsten neben gemel- ten getuegen mit egenen handen underschreven. So geschehen im Jahre des eintausent sechs- hundert zwei undreizig den 3 Monats July.

Johan von Twickelloe zur
Borch Boeninge Holtrichter zu
Nortdoeringen.

(op perkament gesteld, met afhangend zeer be- schadigd zegel in bruin lak; randschrift: ...AN VAN TW.....).

Gehoord en gelezen

Tubantia/Dagblad van het Oosten, 1978

9.11 Rectorshuis een monument? (Almelo); 15.11 Een spookverhaal over een lampje op Herinkhave; 15.11 Het gaat goed met het mid- winterhoornblazen; 16.11 Oude dorpschool: honderd jaar centraal in Enter; 18.11 Een dag op stap met een reizende hoefsmid; 23.11 De mid- winterhoorn roept weer om het Kerstkind; 25.11 Gemeentewapen van Lonneker dichtbij; 25.11 Dr. W.T. Kroese legt historie van de textiel-indu- strie vast; 30.11 Oudheidkamer Vriezenveen zeker een bezoek waard; 6.12 De grafkullen van Mariënberg; 8.12 Staatssecretaris: Behoud van Jozefkerk in studie (Enschede); 9.12 Zonnewijzer Ter Kuile-huis; 11.12 Joods Enschede vierde 50- jarig bestaan 'sjoel'; 11.12 Eredienst synagoge werd druk bezocht (Enschede); 12.12 Oude wa- termolen bij Azelo gevonden; 12.12 Restanten eeuwenoude watermolen gevonden; 15.12 Wolfs, nestor van de Goorse paardenmarkt; 15.12 Neder- land werd niet nóg een stukje kleiner (grens- steen); 27.12 Midwinterhoornblazen in Beunin- gen. Zilveren hoorn ging weer naar Saasveld; 30.12 Honderdvijftig jaar geleden werd het be- graven in kerken verboden; 13.1 College Haaks- bergen wil museum kwijt.

1979

13.1 Twickel-documenten in Zwolle geïnventari- seerd. Oud archief geeft geheimen prijs; 17.1 Jozefkerk krijgt geen Haagse hulp; 18.1 Kroon; Stenderkast mag naar Usselo; 19.1 Gemengde reacties op verplaatsing van de Stenderkast; 31.1. De god van Borne; 9.2 Geheimzinnige nach- telijke ontvoering van grenssteen; 10.2 Een inter- view met meneer Schönfeld Wichers. Spreek je moers taal; 12.2 Stichting wil behoud van oude stations; 20.2 Russen stootten oud kerkelijk archief af (Vriezenveen); 28.2 Mogelijk 2 ton voor herstel van belaaard in toren Grote Kerk (Ensche- de); 7.3 Gemeente (Enschede) denkt aan over- naming van Jozefkerk; 15.3 Verrassingen bij ver- bouwing Jannink; 19.3 Hengelo krijgt mogelijk monumentenlijst; 20.3 Stichting Jozefkerk wil voor donderdag 2 ton bijeenhebben; 22.3 Bosje Usselo wijkt voor Wissinks M&I; 23.3 Oudheid- kamer verhuist naar De Rozegaerd (Rijssen); 24.3 Hengelo's hoppige eeuwje (100 jr. Heng. Bierbrouwerij); 7.4 Eerst nationaal belang textiel- museum waarmaken; 10.4 Onvoldoende energie voor een waterkrachtcentrale (Singraven); 14.4 'Baakens' in Twente en de Achterhoek; 14.4 'Mijn naam is Juliana'. Almeloze tentoonstelling

gewijd aan de koningin; 14.4 De mysterieuze zwijgzaamheid van 'n poaskeer'; 21.4 Stadswa-
pen boven ingang watertoren (Enschede).

Serie B.J. Hekket: Wat betekent?: 10.11 Enge-
land; 2.12 Ganzveles; 9.12 Stoltenberg; 20.12
Teela; 5.1 Floothuis; 13.1 Koerhuis; 20.1 Weie-
rink; 6.2 Stuivezand; 10.2 Hondebrink; 16.2 Vas-
tenhoud; 1.3 Wiemsel; 9.3 Schiphouwer; 23.3
Steentjes; 31.3 Ter Avest; 20.4 Laugeerst; 24.4
Paalhaar/Paalder.

Twentsche Courant

1978

16.11 Hengelhoes wordt een kantoorpand (Los-
ser); 17.11 Restauratie Geesterense molen kan
van start gaan; 17.11 Met slaande trom naar het
klootschietterrein; 18.11 Almanak bleef honderd
jaar lang echt Twents; 24.11 Oldste Hoes spoed-
dig weg (Enschede); 1.12 Vijf historische boeken
van Haaksbergens team; 2.12 Wie was meester
Bernink? 'Vlöggekloas' van Denekamp werd ver-
eerd natuurpionier; 9.12 De midwinterhoorn
vindt steeds meer weerklank in Twente; 12.12
Almelo-Nordhorn fase in oude kanaalstrijd; 13.12
Zandstenen leeuwen voor politiebureau (Ensche-
de); 15.12 Klooster Frenswegen in oude glorie
hersteld; 16.12 In drie landen leeft het oude
volksspel (klootschieten); 23.12 Honderdvijftig
jaar geleden ter aarde besteld in de Grote Kerk
(Enschede). Laatste graf was voor meester Ver-
beek; 27.12 'Zulveren Hoorn' weer een jaar in
Saasveld; 30.12 Familie Van Heek 200 jaar in
Enschede.

1979

9.1 Beslissend moment voor Janninkcomplex
nadert; 13.1 B. en W. Haaksbergen: MBS moet
weg uit de bebouwde kom; 13.1 Lossernaar blijft
'bilhamer' hanteren. Na veertig molenjaren nog
kwiek als een hen; 17.1 CRM weigert Jozefkerk
op Monumentenlijst te plaatsen; 18.1 Stender-
kast terug naar Usselo; 18.1 Belangen Usselo
wegen zwaarder dan van Buurse; 29.1 Telefoon-
tje aan aannemer Trebbe. Janninkcomplex
gered; 2.2. De god van Borne bouwde zijn impe-
rium op armoede; 9.2 Niet alleen architectuur telt
bij monumenten bedrijf en techniek; 10.2 Stich-
ting staat pal voor behoud oude stations in Oost
Nederland; 14.2 Dekenaar tracht Larinksticht
nieuwe bestemming te geven (Enschede); 15.2
Actiecomité 'Stenderkast' voelt zich om de tuin
geluid; 16.2 Historie van St. Elisabeth Verpleeg-
huis te Delden beschreven als in een streekro-
man; 17.2 Restauratieplannen van particulieren
maken reële kans; 20.2 Kerkelijk archief uit
Rusland voor Vriezenveen; 2.3 Boerderij Stok-
horst overgenomen door projectontwikkelaar;
3.2 Slechts 150 jaar geleden. Hengelosestraat
liep dwars door de heide; 7.3 Kerkbestuur wil
Jozefkerk nu aan gemeente overdragen; 10.3 De

Jozefkerk: hoogste tijd om knopen door te hak-
ken!; 14.3 Raadsels rond de veenfossielen; 17.3
Bentheim krijgt nieuw image; 20.3 Museum Natu-
ra Docet begint aan verbouwing; 23.3 Hengelo
krijgt een biermuseum; 28.3 Kleifabriek nabij
Rossum stille getuige van industriële revolutie;
3.4 Restauratie van synagoge gaat één ton kos-
ten (Haaksbergen); 5.4 Padvindere betrekken
nieuw home (gerestaureerde schuur Stroink,
Enschede); 6.4 Leren kennen van 'onze volk' een
modern stukje welzijnswerk. Volksacademie in
Twente op stapel; 12.4 Boer wil markesteen niet
aan gemeente teruggeven (Borne); 14.4 Konin-
klijke souvenirs vier weken in Almelo; 17.4 Paas-
tradities profiteren van het goede weer; 18.4
Veertig jaar klootschieten. 'Java' kijkt terug op
succesvolle historie; 26.4 Behoud Delden wil sta-
tion overnemen.

Serie 'Dag stedeke van gisteren' (W. Rietman,
Diepenheim); 18.11 In 't spoor van de rederijkers;
25.11 Toen Goorseweg nog Grinte heette; 23.12
De school van 't stedeke; 13.1 School voor vluch-
telingen; 3.2 De strijkstok van meester Koning;
10.2 Geld verdienen met hout; 17.2 De waag van
Diepenheim; 3.3. Einde van de gemeentewaag;
10.3 Varkenshandel in café; 17.3 Gemeentewaag
verdwijnt; 24.3 Veldwachter gaat af; 7.4 En een
hond karnt de melk; 21.4 Rockefeller van Die-
penheim.

Vijf artikelen over historie van stad (Enschede) en
fabrikeurs, door K. Heerkens; 18.11 Hoe de tex-
tiefabrikanten in Enschede ten onder gingen;
25.11 Hoe de arbeidende stand in Enschede
werd gehuisvest; 9.12 In Enschede liggen 38
landgoederen; 2.12 Alleen de beter betaalde kon
begin 1900 nieuw huis huren; 16.12 Parken:
geschenken van textiefabrikanten.

Vereniging van Archivarissen in Nederland

De vereniging van archivarissen in Nederland organiseert op 18 en 19 oktober a.s. in het Jaarbeursgebouw te Utrecht een congres met als thema: dienstverlening, de relatie tussen archiefdienst en gebruiker. Deze archiefdagen worden gehouden naar aanleiding van het advies van de Internationale Arrtiefraad om in navolging van het Jaar van het boek en het Monumentenjaar ook het archiefwezen -nationaal en internationaal- enige tijd in het middelpunt van de belangstelling te brengen. De nationale activiteiten in ons land worden geconcentreerd in het congres; op plaatselijk en regionaal niveau zullen andere activiteiten worden georganiseerd, waarover U zeker in de pers zult worden geïnformeerd. Het programma voor deze dagen ziet er als volgt uit: de schrijfster Hella Haasse zal spreken over haar ervaringen met het gebruik van archiefmateriaal als auteur; Drs. H.H.W. van Eijk, voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging, over archiefonderzoek in groepsverband; J. Beetsma, medewerker didactiek geschiedenis R.U. Utrecht: Wat gaat het archief de school aan als de school het archief aangaat; Prof. Mr. O. Moorman van Kappen, hoogleraar Nederlandse rechtsgeschiedenis K.U. Nijmegen: Enkele gedachten over de archieven en het wetenschappelijk onderwijs. Op 19 oktober zullen de archivarissen aan het woord komen met P.A.W. Dingemans: De studiezaal, spanningsveld tussen archivaris en onderzoeker, en A.D. Kakebeek: Het projekt geschiedschrijving Eindhoven 1810-1960. Op 18 oktober zal bovendien het boek 'Nederland in stukken. Beeldkroniek van Nederlandse archieven' - op deze dag tegen gereduceerde prijs verkrijgbaar - ten doop worden gehouden en de film worden vertoond van Kees Hin naar het scenario van K. Schippers over de Nederlandse archieven. Deze dag zal worden besloten met een forum waarin de sprekers en de filmmaker zitting hebben. Het congres op 18 oktober is toegankelijk voor iedereen, die belangstelling voor de te behandelen onderwerpen heeft. In verband met de beschikbare ruimte (er is plaats voor ten hoogste 700 deelnemers) is spoedige aanmelding dringend gewenst. Inschrijving van de deelnemers zal daarom geschieden in volgorde van aanmelding. Er zij op gewezen, dat de tweede dag allereerst is bestemd voor de leden van de Vereniging van Archivarissen in Nederland. Voor andere belangstellenden is op die dag een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

De aanmelding voor één van beide of beide

dagen dient te geschieden door storting van de deelnemersbijdrage op giro 48 72 83 t.n.v. penningmeester V A N te Oirschot.

De kosten van de eerste dag bedragen f 42,- per persoon, waarbij de lunch en de verdere verzorging zijn inbegrepen benevens een verslag. De kosten van de tweede dag zijn f 8,-. Reis- en verblijfkosten zijn voor eigen rekening. Door het Jaarbeurscentrum is een reductiebon aangeboden, welke tegen inlevering bij het loket een korting van 20% geeft op de prijs van een dagretour 1e of 2e klas trein, dus voor elk van beide dagen.

Aanmelding is tot 1 september 1979 mogelijk. Indien het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen, zal het geld worden teruggestort aan hen die zich het laatst hebben aangemeld. Het complete programma zal de deelnemers omstreeks 15 september worden toegezonden met de reductiebonnen. Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij Mevrouw A.O.E. H. Leuring, Lekstraat 39, 's-Gravenhage (tel. 070-856753).